

Stroje na smrt

**Plynové vozy
a nacistická technologie
konečného řešení.**

TRAUMATA
VÁLKY

Vojtěch Kyncl

TRAU

VOJTĚCH KYNCL

**STROJE
NA SMRT**

ALFA

VIA

Edice představuje nové pohledy
na vojenské konflikty, jejichž
traumatizující dopad lze sledovat
i desítky let po jejich ukončení.
Příběhy obětí, svědků a zločinců zrcadlí
hluboké společenské otřesy,
které zejména Evropě přinesla válka.
Odborně pojaté publikace se zabývají
také každodenním životem
„malých“ jednotlivců stížených válkou,
a to na pozadí přelomových událostí
starého kontinentu.

VOJTĚCH KYNCL **STROJE NA SMRT**

PLYNOVÉ VOZY
A NACISTICKÁ TECHNOLOGIE
KONEČNÉHO ŘEŠENÍ

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

HISTORICKÝ
ÚSTAV AV ČR

Copyright © Vojtěch Kyncl, 2014
Cover © Milena Burgrová, 2014
Czech Edition © Nakladatelství Epoque,
Historický ústav AV ČR, Praha 2014

ISBN 978-80-7425-222-8 (Nakladatelství Epoque)
ISBN 978-80-7286-235-1 (Nakladatelství Historický ústav)

Motto

Vedoucí muži u operačních skupin na východě si ve stále větší míře stěžovali, že popravčí komanda trpí duševním a morálním tlakem těchto masových poprav a nejsou schopna je dlouhodobě vykonávat. Vím o tom, že lidé z těchto komand sami skončili v blázinci, a proto musela být nalezena nová a lepší metoda zabíjení.

August Becker,
tvůrce plynových vozů, před soudcem v roce 1960

Tato práce patří Františkovi z Čáslavi, kterého odvezli do východního Polska, protože byl žid. Z jeho rozvětvené rodiny na něho vzpomíná už jen sestřenice Eva, jež se vrátila z Osvětimi. Její vyprávění o něm se při našich přednáškách stává mementem pro dnešní mladé lidi o té hrůzné době.

Obsah

K edici Traumata války	11
Úvod	15
I. Milosrdná smrt, operace „T4“ a „14f13“	20
II. Plynové vozy druhé generace	39
Arthur Nebe a první pokus	43
Výrobní proces	56
Sachsenhausen	64
III. Plynové vozy třetí generace	68
IV. Plynové vozy v Srbsku a Sovětském svazu	93
Sajmiště	93
Minsk a Baranoviči	98
Smolensk a Mogilev	103
Stavropol a Teberda	107
Kyjev, Krasnodar a Charkov	109
Svědci z „druhé strany“	112
Akce 1005	114
V. Vyhlazovací tábor v Chełmnu nad Nerem a revír 77	117
Muži zvláštního komanda a jejich okolí	133
Druhá fáze života tábora	163
VI. Vyhlazovací tábor v Malém Trostinci	168
Akce Minsk-Koidanow, 1.–3. března 1942	177
Vyklizení ghetta v Minsku	180
Příběh Hanuše Münze	183
VII. Tábory „operace Reinhardt“	195
Bełżec	197
Sobibor	209
Treblinka	215
VIII. Walter Rauff	229

IX. Soudy	241
Chełmno	244
Plynové vozy	251
Jak elegantně osvobodit zločince	258
Soud v případě Bělorusko a Malý Trostinec	266
„Malý Eichmannův proces“ a „operace Reinhardt“	268
Rakušané a sudetští Němci v „operaci Reinhardt“	275
Závěr	278
Přílohy	285
Realizace plynových vozů v rámci RSHA	286
Životopisy pachatelů	287
Prameny a literatura	293
Použité zkratky	295
Jmenný rejstřík	298
Summary	302

K edici Traumata války

Kdo nežil před rokem 1914, nepoznal sladkost života – tvrdili někteří intelektuálové, kteří právě v té době dospívali a vstupovali do světa. Hořký, generačně vymezený povzdech si připomínal důvěřivou bezstarostnost, příjemné nálady a působivé prožitky vlastní době vcházející do 20. století a v ní existenčně zajištěnému kulturnímu prostředí. Od nového věku se čekaly změny, které se přirítí s ohromující technikou; užívat ji mělo především mládí, jemuž by ostatně celé století patřilo.

Sny o plné svobodě člověka, o prostoru pro jeho naplněný rozvoj však roztránila válka. Velká, světová. Stala se hrůzným neštěstím, ač zprvu na ně nevypadala. Její vojenští a političtí původci slibovali sobě i svým národům rychlá vítězství. Metropole válčících velmocí zažívaly nebývalé opojení. Válka měla přidech romantiky, vypadala na divoké a mužné dobrodružství. Naděje, představy, sliby byly ale brzy zahlceny blátem zákopů, rozstříleny v pochybných útocích, zadušeny nouzí a hladem v zákopech. Válka ochudila svět o miliony lidí, včetně nenarozených dětí, změnila ho politicky a duchovně. Západní mocnosti, Francie a Británie, zaplatily vítězství těžkými ztrátami lidskými, materiálními a psychickými, poražené Německé císařství a Rakousko-Uhersko vůbec zmizely ze světa, nebo se od základů proměnily.

Do mírového času se neodbytně promítal válečný zážitek, ve více podobách. Mnozí, kteří přežili, se válkou cítili „roztrhaní na kousky“. Mluvílo se o nich jako o „ztracené generaci“ a bylo to případné pojmenování, i proto, že mladí muži v příznivém věku se ničemu nenaučili, jen střílet, nic nebyli, snad se jen více dozvěděli o sobě a o lidech. Z válečné „ocelové koupele“ se vraceli starší, než ve skutečnosti byli. Přinášeli si však aspoň poznání hodnoty kamarádství, bez něhož se nedaly bitevní vravy a stravující utrpení v zákopech zvládnout.

Jak teď žít? – to byla naléhavá poválečná otázka, na níž ale nebyly jednotné odpovědi. Politikou vyjádřený výsledek války tvořil základní rámec života. Vítězové si ho určovali s jistým zadostiučiněním, jím dostával jejich válečný zážitek světlé stránky. Byly patrné i v nově vzniklých státech patřících k úspěšné válečné straně. Objevilo se v nich i plno náhlých vlastenců. Zasažené mládí, které poznalo, že válka je především tragédie, se obracelo proti „otcům“, chtělo se odloučit od tradic a minulosti a přitakávalo i divokým experimentům. Revolucemi ovlivňovaný přechod z války do míru byl jimi poznamenáván citelně. Rychle si užít – to byla také odpověď na to, co měl představovat a naplňovat darovaný čas přežití.

Válečné nedávno se však nedalo zapudit ze života, z duší, z myšlení. Nutilo umělce zobrazovat tisícová i jednotlivá umírání, k nimž docházelo i v době, kdy byl na frontě zdánlivý klid. Zamítalo všechny příští války, a jen jejich připuštění budilo strach. Váleční propagandisté, „slovaři války“ a političtí dobrodruzi však nevymřeli: poražení, co neunesli roztříštění svých mocenských snů a zmenšení velikosti svých států, bubnovali k odvetě. Dovolávali se trpící vlasti, která byla pro ně jen přenosnou dekorací. Vzály „zákopové bahno“ jako prostředí pravých mužů, i smrtící sílu války, opovrhovali mírem, který prohlásili za jedinou porážku, tu válečnou popřeli. Lež, na níž tato propaganda a s ní souvislá politika vyrůstaly, neměla krátké nohy, navíc byla pevně rozkročena. Do ideologií se vracela nenávisť, která se pěstovala za světové války až k hysterii.

Válku odmítající válečný zážitek měl působit na morální svědomí světa a opravdu se zdálo, že mu dodá nová zdůvodnění, pomůže mu z únavy a slabosti. Dvacátá léta byla ostatně – přes ataky proti demokracii, která patřila k základním vítězům války – poměrně klidným politickým obdobím. Následující desetiletí už život hluboce politizovalo, i ničivým útokem na demokracii, jež v některých státech strádala vyčerpáním, nejistotou z hospodářských a sociálních problémů, obrannou nerozhodností. Zrodily se nebo se upevňovaly pravicové fašistické diktatury, jejichž vůdcové prohlašovali válku za krásnou a za zdroj formování člověka. Doba byla znovu podminována válečnou hrozbou.

Včerejší válečný zážitek vstupoval do politiky v další podobě. Strach z nové velké války spoluvytvářel i zdůvodňoval „usmiřovatelský“ vztah

západních velmocí k německým a italským anexionistům. Sdílely ho celé vrstvy obyvatelstva, rozsáhle ho šířili intelektuálové, ač by se od nich čekala vidoucí analýza nebezpečných směrů a vývratných následků mezinárodněpolitického vývoje. Doma diktatury varující hlasy umlčely, jejich nositele vyhnaly i zadusily. Z mírových smluv udělaly terče úskočné diplomacie, své země naplnily leskem uniforem a parád, vojenskými marši, slavnostmi zbraní. A jistojistými nadějemi, že příští válečný zážitek vyplní oslavná fanfára, bude prostoupen triumfem a stvrzením „rasové“ převahy.

Válečně tedy udeřil stát, v němž prožitek světové války byl dlouho svárem několika obsahů. Německá Třetí říše se rozhodla stvořit jeho podobu novou, jednoznačnou. Vycházel z její vyhlazovací války, která měla zahubit celé národy nebo aspoň určité vrstvy. Nespočetné vraždy se realizovaly různými drastickými způsoby. Němečtí nacisté si je nejdříve ozkoušeli na části svého obyvatelstva a pak je rozšířili do dobytých území. Vykonavatelů byl vždy dostatek. Byli mezi nimi i ti, kteří zažili první světovou válku. Zahlazovali zážitek z ní a přijímali nový.

Jeho samozřejmým základem mělo být válečné vítězství, o to nezbytnější, že válka obtěžkala její původce a nositele hrůznými zločiny. Nikdo z jejích účastníků nemohl pochybovat, že bude ještě krutější než ona „velká“ před čtvrt stoletím. Zároveň nabývala pro ty, kteří byli povoláni čelit expanzím a genocidám, nepochybný smysl. V předcházející „velké“ se smysl hledal těžko, byl nanejvýš dílčí, spojený s určitými národními hnutími, nebo s nutkavou touhou po překreslení hranic. Teď šlo o záchranu toho, co představovalo svobodu, morální hodnoty, humanismus. Smysl dodává sílu, odhodlání, odvahu i tvrdost. Smysl určoval i hlavní náplň válečného zážitku vítězů, z něhož se ale neztratilo nic, co činilo válku krutou. Její totální rozsah způsobil, že se nezahladitelně vepsala do životopisu příslušníků generací, kteří jí museli projít a přežili ji. I zázemí byla její přímou součástí, často s temnými osudy.

Pro poražené, zvláště pro Němce, byl výsledek války šokem umocněným ještě nekonečnými troskami reálnými i hegemoniálních snů a kořistných představ. Vytvářely postupně specifický válečný zážitek, v němž se také zapomínalo, či spíše nepřipomínalo, jaké zlo povstalo z útočné

válečné politiky a z dobytých válečných tažení. Únik se nevztahoval jen na vzpomínky. Studená válka zmenšovala rozsah i počty aktérů válečných zločinů. Válečná tažení vyznívala jako velitelské operace. Byla snaha nerozlišovat mezi oběťmi.

Proti takovým interpretacím působí reálný válečný zážitek prostoupený svědectvími a poznáním, co byla nacistická vyhlazovací válka. I generace, které ji neprožily, o tom vědí. Potřebují to vědět, má jim patřit 21. století.

Prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.

Úvod

Výzkum pachatelů se v západoevropské a americké historiografii stal samostatnou vědeckou disciplínou, která vychází z pramenů doby nacionálního socialismu. Přes množství studií a kolektivních biografií k různým skupinám pachatelů se pozornost upírá především k dozorcům koncentračních táborů nebo členům popravčích či operačních jednotek. Bez jejich každodenního teroru a vraždění vězňů by systém táborů třetí říše nemohl existovat, ale ještě důležitější byli vzdělaní vědci, kteří se zabývali vývojem exekučních technologií ve svých laboratořích i přímo v táborech. Po válce se však jejich funkcí, až na pár výjimek, nezabývala ani policie a soudy, natož pak humanitní obory. Norimberskými procesy mělo být spravedlnosti učiněno zadost. Až v 60. letech minulého století, kdy byly hromadně otevírány procesy s válečnými zločinci v západním Německu, ukázala zdánlivě jednolitá masa zločinců svoji bohatou strukturu. Dvě skupiny pachatelů se přitom do té doby úplně ztratily z hledáčku vyšetřovatelů i veřejnosti. Byli jimi ti, kdo techniku vražedného systému vymýšleli, a ti, kdo ji obsluhovali. První skupina pracovala chladně racionálně na technických inovacích vražedných zařízení, aby druhá skupina nebyla zatížena dlouhodobým kontaktem s oběťmi, ale dokázala je rychle a bez sentimentu zničit.

V berlínském archivu jsem pročetl dochované záznamy Hlavního říšského bezpečnostního úřadu. Na jednom mikrofilmu jsem našel sérii dopisů, které se týkaly výroby plynových vozů. Šlo čistě jen o obchodní korespondenci doplněnou několika technickými listy, ke kterým nebyly žádné další informace. Zvědavost mě přivedla k pátrání po ústředních postavách a procesech vražedného systému. Od těch, kteří stáli za zvráceným nápadem, až po řidiče „zvláštních vozů“.

Rostoucí sadismus a naprosté pošlapání lidské důstojnosti nacistickými zločinci, objevující se v dostupných materiálech, mi práci neustále

ztěžovaly. Není běžné číst o tisícinásobných vraždách a o zdokonalování jejich provedení. První kapitola začíná případy „milosrdné smrti“ několika konkrétních obětí. Kapitola o vyhlazovacích táborech už hovoří o milionech zavražděných, kteří před svojí smrtí trpěli nezměřitelnou bolestí, ať už je bolelo jedem trávené tělo, nebo pohled na své umírající děti a rodiče. V programu euthanasie v Německu zahynulo sedmdesát tisíc obětí v letech 1939–1941. Ve vyhlazovacích táborech „operace Reinhardt“ a v Chełmnu v letech 1942–1943 dostačovala kapacita plynových vozů a komor k naprosté fyzické likvidaci sedmdesáti tisíc lidí během jediného dne.

Jsou to zvláštní počty. Když sportovní komentátor s obdivem hlásí, že se na fotbalovém stadionu sešlo sedmdesát tisíc fanoušků, nepřemýšlíte nad jejich osudem. Jsou to jen stěží představitelné počty lidí, sedadel, lístků na tribuny, housek k snídani, zkrátka kusů. Vůbec k té mase nelze přiřadit city... a přesto je nutné při čtení této knihy procítit každého z těch statisíců, které zavřeli do tmy a otrávilí spáleným benzínem. K pochopení jejich utrpení snad postačí výpovědi těch, kteří přežili, aby podali svá svědectví.

Opakem té anonymní masy je pomyslná hrst těch druhých, kteří válku přežili, aby se před soudem zodpovídali ze svých skutků. Bylo jich žalostně málo, víme vlastně jen o pár desítkách z nich, ale i to stačí na rozkrytí největšího zločinu na živých bytostech ve známých dějinách lidstva.

Od roku 1960 probíhaly ve Spolkové republice Německo první soudní procesy, které daly krutým zločinům nacistického režimu lidské tváře. Dělo se tak navzdory přesvědčení většiny západoněmecké společnosti, která viděla v trestání zločinců „Siegerjustiz“, tedy sarkasticky „spravedlnost vítězů“. Dopadení muži tvořili shodou okolností první krůčky od milosrdné smrti po průmyslové vraždění. Z dob jejich téměř neomezené vlády nad podmaněnými národy se dochoval jen zlomek dokumentů. O svých zločinech hovořili sami. Někdy s krajní nechutí přiznali jen to, co museli, jindy se již jako těžce nemocní a staří lidé zpovídali pozemské spravedlnosti, snad ve víře, že se nad nimi smiluje ta nadpozemská.

Západoněmecké soudní procesy, jejichž zápisy jsou ústředními prameny této práce, spojily tisíce obětí s nacistickými vědci a jejich pohůnký, kteří vymysleli „stroje na smrt“. Případy nadaných chemiků Alberta Widmanna a Augusta Beckera či zapálených řidičů ve vyhlazovacích táborech, jakými byli Gustav Laabs nebo Karl Gebel, odkryly na dřevě temné prostředí výzkumných laboratoří a garáží Hlavního říšského bezpečnostního úřadu.

Odborná literatura, týkající se historie nacistického režimu, má takový rozsah, že bez problémů stačí pro samostatnou městskou knihovnu. O plynových vozech však dosud nevznikla ani jedna publikace, na rozdíl od nacistické „euthanasie“ nebo táborů „operace Reinhardt“. Je to způsobeno především nedostatkem originálních dokumentů z doby války, jež by mohly podrobně zachytit výrobu, nasazení a zničení těchto plynových komor.

Československá veřejnost se mohla s tematikou plynových vozů seznámit v prvních knihách Ladislava Šímy o Lidicích a Ležákách nebo o Norimberském tribunálu z pera Bohuslava Ečera. Pozornost se velmi rychle přesunula k plynovým komorám Osvětimi, o kterých napsali první knihu *Továrna na smrt* Ota Kraus a Erich Kulka už v roce 1945. Dodnes zůstává tato práce svojí autentičností nepřekonána a zasloužila si nesčetně opakovaných vydání v Československu i zahraničí. Na téma plynových vozů se v československé odborné literatuře zapomnělo na téměř pět desítek let. To neznamená, že by tisk a rozhlas nepřinášely zprávy z velkých procesů ze západního Německa, ovšem nevzniklo souhrnné zpracování problematiky. Československá filmová tvorba přinesla v éře „zlatých šedesátých“ nejméně tři desítky celovečerních filmů s válečnou tematikou. Historici se na rozdíl od umělců daleko více orientovali na dějiny odboje nebo politické konflikty, než na morální dilemata obětí a pragmatičnost pachatelů. Není ovšem pravda, že by se východoevropské státy chováním zločinců nezaobíraly. Naopak, nejpozději od Eichmannova procesu na počátku 60. let dokázaly Sovětský svaz, Polsko a Československo na základě přímých důkazů přesně pojmenovat tisíce zločinců a jejich skutky. Očekávané, ovšem odmítané potrestání těchto osob v západní Evropě se rychle změnilo sice v odpornou, ale

do značné míry v pravdivou propagandu. Až v 90. letech si oba tábory do té doby rozdělené Evropy mohly předat vlastní poznatky o nacistické minulosti a na scénu se začaly dostávat i docela nenápadné postavy „konečného řešení“.

V cizojazyčných, zejména německých publikacích představil zabíjení plynem státní návladní Adalbert Rückerl v obsáhlých dílech *Nationalsozialistische Massentötungen durch Giftgas* [Nacionálně-socialistické hromadné zabíjení plynem] z roku 1984 a *Nationalsozialistische Vernichtungslager im Spiegel deutscher Strafprozesse. Belžec, Sobibor, Treblinka, Chełmno* [Nacionálně-socialistické vyhlazovací tábory v zrcadle německých trestních procesů. Belžec, Sobibor, Treblinka, Chełmno] z roku 1977, nebo též izraelský historik Yzhak Arad *Belžec, Sobibor, Treblinka*. Velmi rozsáhlá je fenomenální práce československého Němce židovského původu z Prahy Saula Friedländera *Nazy Germany and the Jews* z roku 1998, jež ve dvou svazcích přechází od popisu pronásledování ke zničení židovstva v Evropě. Martin Gilbert zase přinesl svůj pohled na „konečné řešení“ v knize *The Holocaust. The Jewish tragedy*. Ve výčtu bychom mohli dlouho pokračovat.

Plynovými vozy jako mezistupni projektu euthanasie a průmyslového zabíjení v osvětimských plynových komorách se přímo zaobírala pouze německy psaná studie Mathiase Beera, která vyšla v mnichovském *Vierteljahreshefte für Zeitgeschichte* v roce 1987. V úvodních řádcích začíná autor výčtem krycích názvů, které pro vražedný prostředek užívali ve své přísně utajené korespondenci sami nacisté. Víme tak, že vozy nesly přídomky jako „speciální“ nebo „zvláštní“ (se zkratkou „S-wagen“), popřípadě „odšívovací“ vůz („Entlausungswagen“) atd. Tak zní technicky strohé pojmenování z nacistického slovníku. Na příkladu Beerovy studie můžeme demonstrovat, že západoevropští historici mohli jen velmi omezeně reflektovat prameny z východní Evropy, které by je přivedly k jinému zdroji informací, než od pachatelů. Ve výpovědích svědků a obětí se objevují názvy plynových vozů, které odráží jejich strašný účel. Ruština a čeština shodně užívaly označení „dušehubky“. Polští svědci zase pojmenovali vozidlo jako „auto-pekle“. Rozsáhlý výzkum v archivech bývalého Sovětského svazu čeká teprve na své zahájení. Je však možné

spojit dosavadní znalosti z německých a rakouských archivů s poznatky z českých a polských dokumentů. Technologie konečného řešení vznikala v centru vývoje a řízení masových vražd v Prinz-Albrecht StraÙe, kde sídlilo gestapo, a ve vedlejší WilhelmstraÙe, kde sídlil říšský vůdce SS a Hlavní říšský bezpečnostní úřad. Tady měli své kanceláře Heinrich Himmler, Reinhard Heydrich, Heinrich Müller a další klíčové postavy nacistického režimu. Tady vznikaly u psacích stolů, rýsovacích prken a v přízemních dílnách nové technologie hromadného zabíjení. Dnes na místě rozsáhlého komplexu stojí velkorysá budova památníku „Topografie teroru“. Přestože počet obětí zavražděných v plynových vozech byl srovnatelný s obětmi zastřelenými nebo zplynovanými v komorách, nebyla v této významné instituci plynovým vozům věnována patřičná pozornost.

Bez pomoci kolegů a přátel by tato kniha nevznikla. Poděkování patří Janě Šplíchalové z oddělení pro dějiny Šoa Židovského muzea v Praze, Pavlu Zemanovi z Ústavu pro studium totalitních režimů, studentům Univerzity Karlovy v Praze Daniele Němečkové a Petru Tolarovi za důležité otázky a podněty k výzkumu. Bez příkladné spolupráce s archiváři z Archivu bezpečnostních složek v Praze, především Jitkou Bílkovou a Michaelou Kolouchovou, by nebylo možné vědecky pracovat. Martině Drýkové a Janu Němečkovi děkuji za kritické přečtení rukopisu. Za bezplatnou licenci k otištění fotografií, které výrazně obohacují tuto knihu, děkuji následujícím institucím: Archivu bezpečnostních složek v Praze, Archivu města Plzně, Centru Simona Wiesenthala ve Vídni, Památníku v Grafenecku, Regionálnímu muzeu ve Vysokém Mýtě, Spolkovému archivu v Berlíně a Ústavu národní paměti ve Varšavě.

Tato kniha popisuje tragický konec desetitisíců Čechoslováků bez eufemistického přikrášlení. Pragmatismus, nelidskost, sadismus, krutost a zvrhlost nacistů představuji čtenáři v syrové podobě dochovaných svědectví.

I.

Milosrdná smrt, operace „T4“ a „14f13“

Už od konce 19. století můžeme sledovat rozvoj sociálně-filozofického směru, jehož předsevzetím bylo zkvalitňování lidského genofondu. Biologové, lékaři nebo filozofové světového formátu vytvářeli definice nového typu člověka, jeho rozvoje a nových postupů k jeho vyšlechtění. Snažili se také předpovědět genetické predispozice jedince k „vrozené zločinnosti“ (Cesare Lombroso), agresivitě, homosexualitě i různým typům „psychopatických méněcenností“ (Julius Koch). Kriminalita se rázem změnila z problému sociálního v problém biologický, který je možné vyřešit vhodnou úpravou genofondu člověka. Jinými slovy, hodnocení zločinnosti v soudním procesu se přesunulo od právníků k lékařům.

Všeobecná bída a obrovské lidské ztráty v zákopech první světové války vyostřily pohled většiny italské a německé společnosti na okrajové skupiny obyvatelstva. S odkazem na Lombrosovy teorie nacisté rozšiřovali okruhy méněcenných občanů, jejichž možnost rozmnožování měla být znemožněna. Nucené sterilizaci tak měli být vystaveni duševně a fyzicky nemocní, mentálně postižení, epileptici, lidé léčení s nakažlivými nebo dědičnými chorobami (tuberkulózou, rakovinou), tuláci, práce se štitíci, psychopati, zločinci, prostitutky a další. Zatímco v době výmarské republiky nebyl sterilizační zákon přijat, po nástupu nacistů k moci v roce 1933 byl postoj lékařských a právních elit stále zřejmější. Z genofondu německého národa měl být, podle jejich názoru, odstraněn každý, kdo nesl znaky fyzického a psychického onemocnění či omezení. Od roku 1935 se nucená sterilizace nedotýkala jen Němců, ale postižení byli i občané ostatních států, kteří žili na území Německa. Zastupitelské úřady hlásily československým ministerstvům zahraničí, spravedlnosti